

аналізу для розробки більш ефективних політичних стратегій управління міграцією в умовах глобальних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Bongaarts, J. *A review of the population sector in The Limits to Growth*. Studies in Family Planning, 1973

Braudel, F. *Civilization and Capitalism, 15th-18th Century*. Harper & Row, 1979.

Castles, S., De Haas, H., & Miller, M. J. ч *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Guilford Press, 2014.

IPCC *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. Cambridge University Press, 2021

Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III, W. W. *The Limits to Growth*. Universe Books, 1972

UNHCR *Global Trends: Forced Displacement in 2022*. URL: <https://www.unhcr.org>.

Воротнікова Марина

аспірантка кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
факультет фінансів,
Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана, Україна

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: МЕХАНІЗМИ, ВИКЛИКИ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ

Сучасні глобальні виклики, включаючи воєнні дії, економічну нестабільність, пандемії, змушують бізнес адаптуватися до нових реалій в тому числі шляхом релокації, що стало викликом для економіки та суспільства. Це процес, що передбачає переміщення активів, персоналу, виробництва та інших елементів бізнесу до більш сприятливих умов.

Програми фінансової підтримки підприємств – це сукупність заходів, спрямованих на надання матеріальної допомоги компаніям для забезпечення їх функціонування, розвитку або переміщення.

В Україні з початку повномасштабних військових дій функціонують державні програми релокації та підтримки діяльності підприємств. Окрім державних програм, місцеві ради, приватні фонди, інвестори та великі підприємства запровадили програми підтримки бізнесу. Також підприємства можуть скористатись міжнародними програми та

грантами, що реалізуються за підтримки міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, ЄС, Агентство США з міжнародного розвитку та інші.

Розглянемо кілька програм підтримки релокації бізнесу в Україні:

1. Програма релокації підприємств від Міністерства економіки України – спрямована на допомогу підприємствам у переміщенні виробничих потужностей із зон бойових дій до безпечніших регіонів (3). Станом на березень 2024 року 18944 релокацій бізнесу з одного регіону в інший було зафіксовано в Україні від початку повномасштабної війни (6).

2. Державна програма «5-7-9%» (адаптована для релокованого бізнесу) – надання пільгового кредитування підприємствам, у тому числі тим, що перемістилися в нові регіони. Станом на 09.09.2024, за час дії воєнного стану в Україні за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» видано 60317 кредитів на 237,5 мільярдів гривень (у тому числі банками державного сектору – 45332 кредити на 121,9 мільярд гривень) (4).

3. Грантова програма «єРобота» – спрямована на підтримку підприємців, що започатковують або відновлюють бізнес у безпечних регіонах. Станом на початок 2025 року, За урядовим проєктом «єРобота» отримали гранти на старт або розвиток бізнесу понад 14 тисяч підприємців. Загалом держава інвестувала через гранти в підприємництво понад 7 мільярдів гривень від початку дії проєкту (7). Зокрема, у 2024 році за програмою «Гранти для переробних підприємств» було надано 375 грантів на суму 1,79 мільярда гривень. Загалом, з початку дії цієї програми у 2022 році, держава схвалила 1156 заявок на створення та розвиток виробництв на суму 5,8 мільярда гривень (5).

4. Гранти від USAID «Конкурентоспроможна економіка України» – фінансування для релокованих підприємств та стартапів. Станом на січень 2025 року, Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» інвестувала понад 874 мільйони доларів у підтримку української економіки під час війни та створення підґрунтя для потужного та швидкого економічного відновлення після її закінчення (1).

5. Підтримка бізнесу від ЄБРР (Європейського банку реконструкції та розвитку) – доступ до фінансування та консультаційних послуг для релокованого бізнесу. Станом на січень 2025 року, з початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) надав Україні фінансову допомогу на загальну суму майже 6,2 мільярда євро (2).

6. Проєкт «Розвиток МСП: економічна інтеграція ВПО та відновлення бізнесу» реалізовується Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України спільно з Міністерством економіки України за сприяння Міжнародної організації

з міграції і підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) через Кредитну установу для відбудови. Станом на початок 2025 року та від початку реалізації проєкту «Розвиток МСП: економічна інтеграція ВПО та відновлення бізнесу» надано понад 750 грантів, серед яких: 508 грантів мікропідприємствам (4500 євро); 183 гранти малим підприємствам (20 тисяч євро); 60 грантів стартапам (7000 євро) (8).

Ці та інші програми допомагають підприємствам адаптуватися до нових умов, отримати фінансову підтримку та продовжувати діяльність у безпечніших регіонах України.

Окрім економічних наслідків, релокація має значний соціальний вплив. Серед основних викликів можна виділити: необхідність адаптації працівників у нових умовах, створення нових робочих місць; взаємодія з місцевою владою, розвиток бізнес-кластерів, отже інтеграція підприємств у приймаючі громади; зміна соціальних зв'язків та рівня довіри в суспільстві; соціальна відповідальність бізнесу у нових регіонах, в тому числі підтримка місцевих громад, благодійні ініціативи тощо.

Попри позитивні аспекти фінансової підтримки, існує низка викликів фінансування релокації бізнесу: обмеженість бюджетного фінансування та складність доступу до кредитів; бюрократичні перешкоди в отриманні грантової підтримки; труднощі з пошуком кваліфікованих працівників у нових регіонах; адаптація бізнесу до нових умов та пошук партнерських мереж.

Наявні проблеми та виклики релокації підприємств потребують подальшого дослідження та пошуку шляхів їх вирішення, серед яких: посилити державно-приватне партнерство для залучення фінансування; оптимізувати механізми надання грантів та кредитів; залучати міжнародних донорів до фінансування адаптації підприємств; розширювати програми підтримки бізнесу на рівні регіонів.

Отже, війна трансформувала економічний простір України, змусивши тисячі підприємств шукати нові можливості. Впровадження ефективних фінансових програм підтримки дозволить не лише зберегти робочі місця, а й сприятиме економічному відновленню та соціальній стабільності країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Агентства США з міжнародного розвитку (United States Agency for International Development, USAID) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine/economic-growth>;

2. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку (European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/ebrd-recordi-ukraine-ukr>;

3. Офіційний сайт Міністерства економіки України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: [\[https://me.gov.ua/Documents/Detail/3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a?lang=uk-UA&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv\]](https://me.gov.ua/Documents/Detail/3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a?lang=uk-UA&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv);

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_zhachas_dii_voennogo_stanu_pidpriemtsi_otrimali_60_317_kreditiv_na_2375_mlrld_grn_zhaprogramoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4780;

5. Сайт – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.finclub.net/news/ukrainski-vyrobnyky-zhahmynulyi-rik-otrymaly-hrantiv-vid-derzhavy-na-1-8-mlrd-hrn.html>;

6. Сайт – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2023>;

7. Сайт – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3836938-ponad-14-tisac-pidpriemciv-otrimali-granti-zhahproektom-erobota.html>;

8. Сайт – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3810269-u-mezah-proektu-z-ekonomicnoi-integracii-pereselenciv-nadali-vze-ponad-750-grantiv.html>.

Горбов Владислав

кандидат соціологічних наук
доцент кафедри соціології,
*Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана, Україна.*

СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЛІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Сучасні цифрові технології відіграють ключову роль у збереженні стійкості бізнесу під час кризових ситуацій. В умовах повномасштабного вторгнення український бізнес зіткнувся з безпрецедентними викликами, що спричинили необхідність адаптації до нових реалій. Використання цифрових рішень стало не лише засобом підвищення ефективності підприємств, а й критичним інструментом для їхнього виживання. У цьому контексті